

LAUSUNTO

23.5.2025

KAVI/2025/00110

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistuksesta.

Sivistyshallinnon painoarvo ja yhteinen ääni

Sivistyshallinto muodostaa suomalaisen yhteiskunnan henkisen, sosiaalisen ja kulttuurisen perustan. Sen vaikutus ulottuu osaamisesta, koulutuksesta ja tutkimuksesta kulttuuriin, taiteeseen, kulttuuriperintöön ja kansalaisten osallisuuteen. Se mahdollistaa yksilön kasvun ja osaamisen kehittymisen. Se rakentaa yhteiskuntaa, elinkeinoja ja taloutta sekä toimivaa demokratiaa ja kestävää tulevaisuutta.

Sivistyshallintouudistuksen tavoitteista yksi tärkeimpiä on vahvistaa sivistyshallinnon vaikuttavuutta ja painoarvoa yhteiskunnassa. Tiiviimpi koko sivistyshallinnon strateginen yhteistyö rakentaa yhteistä tilannekuvaa, mahdollistaa kokonaisvaltaisen, myös ilmiöpohjaisen, tarkastelun ja johtamisen sekä vahvistaa sivistyshallinnon yhteistä ääntä niin valtionhallinnon sisällä kuin laajemmin yhteiskunnassa.

Kun hallitusohjelman mukaisesti samaan aikaan pyritään lisäämään valtionhallinnon tuottavuutta, on tärkeää tunnistaa kuitenkin valtionhallinnon merkitys ja tehtävät. Tämä koskee myös sivistyshallinnon virastojen tehtäviä ja toiminnan luonnetta. Esimerkiksi Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa viraston hallinto toimii todella tehokkaasti kolmen henkilön voimin. KAVI:ssa valtionhallinto toteuttaa lakisääteisiä tehtäviä, kuten esimerkiksi kulttuuriperinnön säilyttämistä, asiantuntijapalveluita, valvontaa, koulutusta, koordinointia sekä sisältöjä kansalaisille ja erilaisille käyttäjäryhmille.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin näkökulma

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että sen kaikki nykyiset lakisääteiset tehtävät siirtyvät uuteen Taide- ja kulttuurivirastoon. Lausuntokierroksen jälkeen on lakiin kirjattu Taide- ja kulttuuriviraston toimialaan ja tehtäviin KAVIsta uuteen virastoon siirtyvien tehtävien kannalta vielä relevantteja tarkennuksia.

Kansallisella audiovisuaalisella instituutilla (KAVI) on keskeinen rooli toisaalta audiovisuaalisen kulttuuriperinnön arkistojana sekä audiovisuaalisen kulttuurin edistäjänä ja toisaalta mediakasvatuksen asiantuntijana ja kansalaisille turvallisen mediaympäristön edistäjänä.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtäviä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti ovat:

- lisätä toimialansa kulttuuriperinnön tunnettuutta, saatavuutta ja käytettävyyttä kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti,
- tarjota elokuvakulttuuria ja -kasvatusta monipuolisesti erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille,
- edistää kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta sekä lapsille turvallista mediaympäristöä ja
- vahvistaa demokratiakehitystä ja kansallista resilienssiä informaatiovaikuttamista vastaan.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille seuraavat tavoitteet:

- Palveluita ja aineistoja kehitetään saavutettaviksi ja asiakaslähtöisiksi tutkimuksen ja tiedon sekä ymmärryksen lisäämiseksi audiovisuaalisesta kulttuuriperinnöstä.
- Edistetään kansalaisten mediakasvatusta ja vahvistetaan kriittistä medialukutaitoa osana kokonais-turvallisuutta ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa.
- KAVI osallistuu osaltaan Kulttuuriperintöstrategian toimeenpanoon.

Monialainen ja vaikuttava Taide- ja kulttuurivirasto

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti on jo valmiiksi monialainen virasto, jolla on neljä tulosaluetta. Kun Kansallinen audiovisuaalinen instituutti ja Taiteen edistämiskeskus yhdistyvät, tulee uudesta virastosta näin vielä entistä monialaisempi.

Monialaisuudesta seuraa, että Taide- ja kulttuurivirasto tulee muodostamaan laajan kosketuspinnan lukuisiin eri sidosryhmiin, toimialoihin ja sektoreihin, taiteilijoihin, audiovisuaalisen alan ja mediakasvatuksen asiantuntijoihin ja ammattilaisiin, tutkijoihin, oppilaitoksiin, opiskelijoihin sekä yksittäisiin kansalaisiin. Samalla tulevan Taide- ja kulttuuriviraston tehtäväkenttä on yhteiskunnallisesti erittäin merkittävä ja monialaisuudessaan laaja.

Kun uudella nimellä aloittavan, uuden viraston profiilia rakennetaan, tärkeää on kaikkien tehtävien tasapaino ja tunnettuus, mikä takaa myös viranomaistehtävien ja palvelujen löydettävyyden ja saavutettavuuden. Tammikuussa antamassaan lausunnossa KAVI korosti niin ikään tasapainoa kahdesta nykyisestä virastosta KAVIsta ja Taikesta tulevien tehtävien osalta.

Tästä syystä KAVI kannatti myös silloista esitystä, Kulttuurivirasto, viraston nimeksi. Kulttuurivirasto nimenä oli saanut molempien yhdistyvien virastojen henkilöstöltä kannatusta. Se on nimi, jossa Taiken ja KAVIn toiminnot kohtaavat. Kulttuurivirasto olisi nimenä riittävän laaja ja se kattaisi kaikki viraston toiminnot. Lyhyenä nimenä se olisi myös ytimekäs ja dynaaminen, ja muodoltaan yhtenäinen muiden virastojen nimien kanssa. Lausuntokierroksella korostettiin Kulttuurivirasto-nimen samankaltaisuutta Kulttuuriperintöviraston (Museovirasto + Suomenlinnan hoitokunta) kanssa, mutta enää tätä ongelmaa ei ole, koska Museovirasto säilyttää vanhan nimensä myös hallintouudistuksen jälkeen.

Kustannukset ja toiminnan resurssit

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ja Taiteen edistämiskeskuksen yhdistäminen ei tuota välittömiä säästöjä. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ja Taiteen edistämiskeskuksen lakisääteisissä tehtävissä ei ole havaittu päällekkäisyyttä. Myöskään kyseisten virastojen hallinnoista ei ole löytynyt tehottomuutta eikä turhaa päällekkäisyyttä.

Uudistuksesta ja virastojen yhdistymisestä aiheutuu sen sijaan merkittäviä menolisäyksiä. KAVI pitää tärkeänä, että uuden Taide- ja kulttuuriviraston taloudelliset toimintaedellytykset varmistetaan. Yhdistymisestä

aiheutuvat menolisäykset eivät saa rasittaa uuden viraston taloutta, vaan ne tulisi kattaa rahoituksella. Taide- ja kulttuurivirasto on ainoa uusi virasto, ja se tulisi huomioida budjettirahoituksessa.